

Kóbor Tamás: PÓSA LAJOS

Az én tisztelt barátom, Pósa Lajos vagy hat év előtt Szegedről nagy útra ment. Hogy az ő stílusával éljek, ment, mendegélt, hetedhét országon, még az óperenciás tengeren is túl, ahol a kis kurtafarku disznó túr. Mi volt a vállán? Tarisznya. Mi volt a tarisznyában? Egy köteg papiros. Mi volt a papiroson? Egy rengeteg ákombákom. Mi volt az ákombákomban? Hatvan bájos gyermekvers.

Hogy szót szóba ne öltsek, hát bizony a tisztelt barátom egy gyermekvers-kötetének ment kiadót keresni a nagyvilágnak – de hogy hol, mikor, a világ mely táján találja meg ezt a férfiút, azt ő maga se tudta és körülbelül úgy érezte magát, mint a mesebeli juhászlegény, aki fölteszi magában, hogy ha a lába térdig kopik is, fölkeresi a kacsalábon forgó várban a tündér-kisasszonyokat. (Most már tudjuk, hogy a tündéreket Singer és Wolfner uraknak hívják s Pesten az Andrássy-úton könyvesboltjuk van.)

A gyermekversek páter famíliása tehát, mint mondám, ment, mendegélt gondterhes fővel – sok gondot okozott neki az hatvan ritmikus nebuló – vasúton, omnibuszon és egyszer csak benn volt a fekete erdőben... akarom mondani, a főváros rengetegében, ahol hétszer hét lakattal elzárt, hétszer hét ajtó mögött laknak a tisztelt kiadók.

Amint ment, mendegélt úttalan utakon, hegyen fel, völgyön le, egyszer csak elérkezett egy barlanghoz, illetőleg egy kávéházhoz. Abban lakott, csibukozott, feketézett tizenkét poéta.

– Jó napot kívánok, tizenkét poéta. Messze útról jövök, nagyon elfáradtam, adjon kegyelme-tek egy kis helyet ezen a szép tanyán.

– Fogadj isten nálunk, idegen jövevény. Mi szél hozott erre, hol madár se jár, ahol hétszer hét lakattal elzárt hétszer hét ajtó mögött laknak a tisztelt kiadók?

– Hej, nagy az én bánatom, nagy az én gondom, tizenkét poéta. A tarisznyámban egy köteg papiros, a papiroson rengeteg ákombákom, az ákombákomban hatvan gyermekvers. Ezeknek keresnék kiadót.

– Gyermekvers? Hát az micsoda?

– Egyszerű, gyermekeknek való játszi versek, naiv történetek.

– Ahá, afféle „boci boci tarka” klapanciák!

– Bizony nem olyanok. Teljes három esztendeje írom ezeket a költeményeket gonddal, szere-
tettel s azt hiszem, sikert aratok velük.

– Igen, de az effajta verseknek semmiféle kurzusuk sincs a piacon. De még a szerelmi dalok-
nak sincs!

Azt a poéták is elismerték, hogy a versek csinosak és egészen eredeti zamatúak; de csak ráz-
ták a fejüket, mikor hallották, hogy a költő-társ tisztességes honoráriumot is vár értük a kiadótól.

– Jaj, kedves atyánkfia, nagyon nehéz ez a te sorod. Ha addig jársz is, amíg a lábad térdig
kopik, amíg a szakállad a földet söpri, mégse akadsz ilyen kiadóra.

Ment, mendegélt ismét a gyermekversek írója, hegyen föl, völgyön le, végre elért egy palotá-
hoz. Abban lakott a hétfejű sárkány, vagyis a kiadó.

Nem untatom tovább az olvasót a „tündérmesémmel”, dacára, hogy „csodával” végződött. A
szép verseknek híre szárnyalt a Parnasszuson és a Singer és Wolfner cég az irodalomban eddig
hallatlan áron megvette.

Azért emlékeztem meg e pár sorban Pósa ez útjáról, mert az a szívélyes fogadtatás, miben e
gyermekverseket a fővárosban írók és kiadók részesítették, döntő hatást gyakorolt irodalmi
művelésére s úgyszólván kizárólag a gyermekirodalom működésére szánta magát.

Kötet kötet után jelent meg tőle, melyek magyaros hangjukkal és a gyermek kedélyéhez
simuló tartalmukkal pár év alatt népszerűvé tették nevét a tanférfiak, szülők és kis publikuma, a
gyermekek előtt. Sőt a kiadók is kinyitották előtte mindenfelé a hétszer hét lakattal elzárt ajtót,

sőt ők maguk szólították föl gyermekköltemény-kötetek írására – általános csodájára a tollforgató világnak. Vagy egy éve pedig „Az Én Ujságom” címmel egy gyermeklap szerkesztését bízták rá, mely azóta országszerte el van terjedve. Legutóbb a redoutban¹ Pósa és lapja munkatársai általtartott gyermek-matiné, melyen ezer meg ezer gyermek jelent meg, világosan bebizonyította, mily nagy az ő popularitása az apró Magyarországon.

A gyermekirodalomnak ő a leghivatottabb művelője. Minden verse magán viseli a hivatottság jellegét. A kis költemények telvék gyöngédséggel, dévajkodással, mosollyal, szívvel, naivsággal. Minden soruk a gyermek kedélyéhez simul s a költő egy szeretetreméltó öreg pajtás, százféle fufangjával oktatja, mulattatja, ringatja kis publikumát. Ha végigolvassuk gyermekkönyveit, szinte úgy tetszik, hogy valahol vidám gyermekokadalomban vagyunk, ahol ezer meg ezer hang verődik fülünkbe, sikongató, ujjongó, kacagó gyermekhangok, rengeteg játékszer kereplése, zuhogása, sipítása s a csengő hangzavaron meg vidámságon át folyton egy félig tréfás, félig komoly basszus hang hallatszik át intőn, figyelmeztetőn, mint valami hűséges vén óra ketyegése a falon:

*„Mond az óra: keljetek!
Szorgalmasok legyetek!
Tik-tak! tik-tak! gyerekek!”*

Azok a csinos költemények, amelyek az „Aranykert”, „Az arany[tollú] madár nótái”, „Arany abécze” stb. efféle népies címen foglalvák össze, egészen megfelelnek a címben felvillanó képnek. Aranykertek ezek, melyeknek ösvényein bolyong a gyermekképzelet és aranyos képekkel tölti meg álmát, mint valami vidám szökdécselés után a valóságos kertben. Nincs egy vonása sem, mely a gyermek eszéhez és szívéhez ne volna mérve és csaknem mindenike oly gyenge és vonzó, mint egy szép bölcsődal. Pósa azonban nem is mozog abban a sablonban, mely azt hiszi, hogy a gyermek csak a tartalmatlan klapanciákat érti meg, hanem használja a humort, az érzelmi vonásokat, a képeket, mesét sző és a népköltészet hangulatait és színeit merész, de rendkívül ügyes kézzel illeszti a gyermekversekbe.

Ezért magyarosak, ezért érdekesek Pósa gyermekversei.

A költő tréfálózik, zsörtölődik a gyermekkel, oly közvetlenül, mintha nem is könyv, vagy a lapja után beszélne vele, hanem mellette lenne. A gyermekkedélyt annyira ismeri, mint alig valaki az írók közül. A gyermek gondolkozását, figuráit, makrancait oly éles megfigyelő tehetséggel leste ki, hogy akárhánya gyermek-költeményeinek mint genre² is értékes.

De azért a tréfa, a kacagás mögött mindig ott van a tanítás, amit a gyermek vidámsággal együtt szív lelkébe. S a pergő, vidám versek és a szívre ható történetek közt mindig fölzendül egy áhítatos ima és lelkes hazafias dal, melyek jólesően emelik költészetének értékét.

Egyet máris elért Pósa e föllépésével: azt, hogy általánosan a gyermekirodalom felé terelte az írók és kiadók figyelmét. Ő maga egész könyvtárt írt már össze, de lassankint mind több-több író lép a nyomába s egy egész, gyermekeknek dolgozó írói generáció képződik. Most már mindenki érdemes munkának tartja a gyermekirodalom művelését. Egyre kevesbednek a nyakatekert rossz fordítások, az idegen szellemű ifjúsági irodalom mindegyre kiszorul s legjelesebb íróink is örömet vállalkoznak a cseperedő magyar ifjúság mentoraiul, holott évtizedeken át csak az egy Forgó bácsi³ kultiválta ezt a műfajt. De hogy ez így van, az legnagyobb részben Pósa Lajos érdeme.

*

Igen, de a t. szerkesztő úr tőlem életrajzi adatokat várt. Nos tehát, engedje meg, hogy azokat a következőkben foglaljam össze röviden: Született Radnóton, a felvégen, egyszerű földműves szülőktől. Patakon járt iskolába, majd Pestre került a bölcsészeti kurzusra. Itt verseket irkálva, újságíróskodva küszködött a fővárosi élet nehéz ösvényein. Kora ifjúságában belékóstolva a

nyomor kenyérébe, az ifjú poéta ahhoz hajlott, amivel ez a táplálék rendszeren megismerteti az írókat: a humorhoz. Mindjárt eleinte a Bolond Miskába dolgoztatott, ahol csakhamar kedvelt munkatárssá vált, majd Jókainak dolgoztatott az Üstökös számára.

Első verseskötete tizenhárom éve jelent meg s az akkor feltűnést keltett. Az embereknek nagyon tetszett a radnóti harang csengése, a Hernád vizének mormogása, az ajnácskői erdő zizegése, mely hangok e könyvből ömlöttek felénk s teljes várakozással néztek az ifjú költő felé. Az e várakozást be is váltotta, mert későbbi költeményei, az „Apró történetek”, a „Tíz év alatt”, országszerte elterjedt népdalai mind tetszést arattak.

Időközben Szegedre került újságírónak, de mint a száraz napi hírek krónikása, nem igen boldogult. Egyetlen egyszer esett meg rajta, hogy a lapjában egy újdonságot kellett megírnia. Valami betörés volt az, a munkatársak mind elszéledtek és Pórára maradt az újdonság megírása, ami egy kis erőfeszítés után sikerült is.

Másnap az újdonságban a következő értesítést lehetett olvasni:

„Az ismeretlen tettest Tóth Andrásnak hívják, aki a Boldogasszony-sugárút 15.-ik száma alatt lakik.”

Ezóta többet nem mert újdonságot írni.

No, de írt annál több, annál szebb mesét, verset a szegedi gyermekeknek s e dicséretes foglalkozása közben történt meg vele a fent említett utazás, majd emigráció a fővárosba. Jelenleg a harmincas éve[ine]k vége felé jár, s bár nagybajszú, agglegény, kálvinista és szélsőbali – mégis nagyon szelíd ember, akinek a legnagyobb öröme az, ha egy kis nebuló szépen elszavalja előtte valamelyik versét, viszont pedig a gyermekeknek az a legnagyobb örömük, ha Pósa bácsi ír nekik költeményt.

In: *A Hét*, 1891. április 12. (X. betűjeggyel szignálva)

¹ a mai Pesti Vigadó

² életkép

³ Ágai Adolf